

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ НОВОЇ РЕДАКЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ

Інтерв'ю з кандидатом філологічних наук
О.І. Скопненком

Наприкінці січня 2020 р. Видавництво «Наукова думка» організувало для співробітників Академії семінар, присвячений змінам у новій редакції українського правопису. З лекцією на ньому виступив заступник директора з наукової роботи Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України кандидат філологічних наук Олександр Іванович Скопненко. Після семінару ми поговорили з ним про нагальні питання щодо застосування норм правопису в редакції 2019 р., з якими щодня стикаються працівники редакцій академічних наукових журналів.

— Олександр Івановичу, насамперед хочу щиро подякувати Вам за дуже змістовну й корисну лекцію. На мою думку, читачам нашого журналу було б також цікаво ознайомитися з фаховим тлумаченням основних змін у новій редакції українського правопису й порадами експерта щодо вживання окремих новацій у науковому мовленні. І хоча мовознавці останнім часом давали багато роз'яснень у ЗМІ, почнімо, як кажуть, «від Адама». Навіщо взагалі було вносити зміни в правопис?

— По-перше, будь-яка мова, і українська також, — це жива система, якій не властиві застиглість і непорушність. Мова постійно розвивається, поповнюється новими словами, якась частина лексики виходить з ужитку. Не зазнають змін лише «мертві» мови, як, скажімо, латинська або давньогрецька. А тому є загальносвітова практика оновлення правописних норм. Наприклад, 30 років тому, коли готували попередню редакцію правопису, неможливо було навіть уявити, що величезний масив нових мовних одиниць, пов'язаних з бурхливим розвитком комп'ютерних технологій, так глибоко вкорениться в нашому побуті. І правопис має відображати ці зміни.

Олександр Іванович
Скопненко

По-друге, правопис регулює саме писемну літературну мову й не стосується усного побутового мовлення, хоча, звісно, опосередковано все ж впливає на нього. Важливо підкреслити, що жодна літературна мова не може існувати без кодифікованих норм.

Нова українська літературна мова вже пересягнула двохсотлітній кордон, приєднавшись до клубу поважних однолітків — розвинених ідіомів Європи. У лінгвістиці терміном «ідіом» позначають будь-який різновид мови, без диференціації на сферу застосування, і часто використовують як синонім до терміна «мова».

Наша сучасна літературна мова — це продовження нової української літературної мови, що почала розвиватися з кінця XVIII ст. За цей час у новій українській літературній мові змінилося понад 50 правописних систем, якими в різні періоди послуговувалися під час написання текстів. Реформа 1933 р. заперечила їй відкинула деякі попередні здобутки мовного розвитку (не всі, як можна часом почути від запальних полемістів), словникарства, українських правописних традицій, а редакція правопису 1960 р. остаточно закріпила зближення з традиціями російської мови. І лише зі здобуттям незалежності почали повертатися риси, притаманні саме українській правописній практиці. Так, до алфавіту повернуто літеру *г*, відому ще з кінця XVI ст., кличний відмінок

набуває, скажімо так, самостійного статусу (у граматиках пізньої радянської доби його кваліфікували як особливу граматичну форму, без особливої деталізації вживання в літературній мові) тощо. І нині цей процес ще триває.

Тому нова редакція правопису передусім покликана адаптувати іншомовну лексику до українського мовлення, визначивши правила написання запозичених слів та власних назв, спростити і, наскільки це можливо, уніфікувати орфографічні норми та повернути до активного вжитку правила, що здавна були в українській мові.

— Частина змін у новій редакції правопису має обов'язковий характер, інша частина дозволяє використання паралельних форм. Спочатку обговоримо безваріантні зміни, добре? Отже, тепер ми пишемо «проект» замість «проект»?

— Так, а ще *проекція* замість «проекція», *ріелтор* замість «ріелтор». Загалом слова з латинським коренем *-ject-* передаємо на письмі українською літерою *є*: *об'єкт*, *суб'єкт*, *траєкторія*, *ін'єкція*. До 1933 р. за правилами так званого харківського правопису («скрипниківки»), який поєднував наддністрянську та наддніпрянську традиції, так само писали й *проект*, але потім, під час мовної реформи, це слово штучно наблизили до російської правописної традиції.

Слово «проект» — це приклад гіатусу (збігу голосних в одному слові або на межі слів), що не характерне для українського мовлення, а тому природно вставляти між голосними приголосний звук, яким найчастіше є «йот» — *проект*. Чинна редакція враховує цю особливість українського мовлення, повертаючи норму *проект* як єдину правильну орфограму.

— **Раніше ми писали «просторе фойє», «цивілізація майя», відтепер — «фоє», «мая».**

— Ця новація стосується § 126 («Український правопис» у редакції 2019 р.), того самого, що й ваше попереднє запитання про *проект*, але в цих словах, навпаки, скасовано подвійну йотацію, тобто зникає вставний «йот» перед йотованими голосними. Зазначений параграф регулює передавання звука [j] у словах іншомовного походження літерою й, а у складі звукосполучень [je], [ji], [ju], [ja] — літерами е, і, ю, я: *конвеєр, феєрверк, круїз, мозаїка, параноя, секво́я*. Тут нічого не змінилося, але в попередній редакції правопису наведено винятки: *Саво́йя, Фе́йєрбах; майя* (народність), *фо́йє*, що додавало неоднозначності до правила, як писати подібні слова, не наведені в прикладах. Тепер цю норму уніфіковано, а ілюстративний матеріал розширено: *плеєр, флаєр, фоє, еті, Гаїті, Го́я, Ейтс, Саво́я, Феєрбах, Маєр, Кає́нна, Іса́я, Йога́нн, Ра́мбує, Соєр, Ха́ям, Хеєрда́л, Юно́на*.

— **А як писати термін «іон» чи «йон»?**

— Редакція «Українського правопису» 2019 р. не містить правила, що впроваджувало б якісь інші орфограми в написанні названих слів. Діємо за юридичною логікою: якщо не закріплена нова прескрипція, то діє стара норма. Тому, гадаю, маємо прийняти орфограму, подану в академічному «Українському орфографічному словникові» 2009 р. — *іон*. Знаю, що в багатьох виданнях хімічного профілю написання *іон* — *йон* узалеженне від закінчення попереднього слова (за аналогією до чергування і — й після голосних/приголосних). Це вже досить тривала практика. Можливо, колись вона буде кодифікована.

— **Нарешті остаточно з'ясовано, як писати прізвище Дікенс, бо часто траплялося і Діккенс, і Диккенс.**

— Одна з новацій пов'язана зі зняттям подвоєння в словах, які походять з англійської, німецької та з деяких інших мов і містять буквосполучення ск, що передає звук [k]. Тому їх відтворюємо з однією українською літерою к: *Дікенс, Дікінсон, Текерей, Бекі, Букінгем, Штокманн* (§ 128, п. 4). Однак подвоєння кк зберігаємо у власних назвах кельтського походження, які починаються на Мас, Мс і поєднуються з основою, що також починається на [k]: *Маккартні, Маккензі, Маккінлі*, а також у загальних назвах, що утворені від них: *маккартизм*.

— **Серед найбільш обговорюваних у суспільстві змін було написання разом слів на зразок «віцепрезидент», «вебсайт», «експрем'єр».**

— Так, це одна з найпомітніших змін — правопис складних іменників з першими іншомовними компонентами *бліц-, веб-, віце-, екс-, контр-, лейб-, міні-, міді-, максі-, обер-, преміум-, топ-, унтер-, флеш-, штабс-* та ін. (їх ще називають префіксоїдами). Раніше їх писали з дефісом з наступною частиною слова, а відтепер писатимемо разом: *артдиректор, блицтурнір, бодіарт, вебдизайн, віцепрезидент, економклас, ексміністр, експресаналіз, мінідиск, оберпрокурор, преміумклас, прессекретар, топновина, унтерофіцер, флешпам'ять, фолькмузика, штабскапітан* (§ 35, п. 5). Проте з власними назвами, зокрема прізвищами, такі компоненти пишемо з дефісом: *«Анти-Дюринг», екс-Югославія*.

Слова ж, що позначають самостійні поняття, як і раніше, поєднуємо за допомогою дефіса: *інтернет-видання, бізнес-проект, блок-система, допінг-контроль, компакт-диск, крекінг-процес, піар-акція, фітнес-клуб*.

Уживання компонента *топ-* у попередній редакції правопису не було внормоване, тепер такі слова рекомендовано писати разом: *топ-менеджер*, але з числівниками префіксоїд *топ-* не поєднуюваний — не можна писати «топдесять країн».

Ще одна зміна пов'язана з правописом префіксоїда *архі-*. Раніше це була єдина кодифікована форма, у новій редакції вона залишається основною, але в назвах церковних звань, титулів і чинів можна вживати й префікс *архі-*, і префікс *архи-*. Наприклад, тепер ми можемо писати або *архимандрит* або *архімандрит*; *архиєрей* і *архієрей*, *архистратиг* і *архістратиг*, і жоден з цих варіантів не буде помилкою.

— **А як правильно написати «ексвіцепрем'єр-міністр»?**

— Разом. Проте я радив би всім користувачам якнайчастіше використовувати українські відповідники, не надуживати іншомовними запозиченнями. Лінощі, брак уваги до свого, хибне розуміння мовної «новизни» чи «моди» витісняють власне українські засоби, що не сприяє мовному розвитку, створюють довгі форми слів, невластиві українській мові. Тому словосполучення *колишній віцепрем'єр-міністр* або *віцепрем'єр-міністр у таких-то роках* (*віцепрем'єр-міністр в уряді N.*) мають бути найчастотнішими.

— **До речі, на сайті Кабінету Міністрів України посади Дмитра Кулеби і Михайла Федорова зазначені як «віце-прем'єр-міністр».**

— Після набуття чинності нової редакції правопису діє перехідний період, коли написання за старими правилами не вважають помилкою, але поступово мають бути обов'язково внесені зміни до різних нормативних актів, законів України та навіть до Конституції. Для цього й запроваджують перехідний період тривалістю кілька років. Тому, якщо ви згадуєте офіційні посади в будь-якому інформаційному тексті, потрібно послуговуватися нормами чинного правопису, але, якщо йдеться про офіційний документ, варто зважати на поточний стан поширення правописних змін у нормативно-правових актах.

— **Ще однією досить помітною зміною в правописі є окреме написання «пів» у значенні «половина» з іменниками.**

— Так, якщо раніше невідмінюваний числівник **пів** зі значенням «половина» з наступним іменником у формі родового відмінка однини ми писали або разом (піваркуша), або з апострофом (пів'яблука), або з дефісом (пів-Європи), то відтепер завжди пишемо окремо: *пів яблука*, *пів України*, *пів години*, *пів метра* (§ 36). На перший погляд це може видаватися незвичним, але ця новація значно спрощує засвоєння правописних норм. Звісно, у назвах цілісних понять, у яких **пів** становить єдине поняття та не виражає значення половини, цей складник, як і раніше, пишемо разом: *півострів*, *півріччя*, *півкуля*, *півзахист* тощо. Влучною ілюстрацією тут є порівняння: *пів літра* (об'єм, наприклад, соку) і *півлітра* (пляшка горілки).

— **У написанні окремих слів також відбулися зміни. Розкажіть про них, будь ласка.**

— Слово *священник*, яке раніше ми писали з одним **н**, тепер пишемо з двома **н**, за аналогією до *письменник* (§ 29, п. 3).

Слово *госпіс* пишемо з **г** (раніше писали «хоспіс») (§ 122, п. 4).

У попередній редакції правопису була норма, що з компонентами *двох-*, *трьох-*, *чотирьох-* писали складні слова, якщо наступна частина починалася голосними **а**, **о**: «двохосьовий», «чотирьохактний», але «двоярусний». Відтепер усі складні слова пишемо тільки з компонентами **дво-**, **три-**, **чотири-**: *двоелектродний*, *двоєдиний*, *двооксид*, *двоопуклий*, *двоосьовий*, *двотижневий*, *триярусний*, *чотириактний* (§ 35, п. 2).

Іменник *хабар* у родовому відмінку однини має тепер закінчення **-я**: *хабаря* (§ 67). У складних словах елемент *хабар* із наступною частиною поєднуємо за допомогою сполучного голосного **о**: *хабародавець*, *хабароодержувач*.

Святвечір тепер пишемо разом.

— **У новій редакції децю змінилося й написання окремих власних імен.**

— Так. Іменник *Ігор* у кличному відмінку має тепер закінчення **-ю**: *Ігорю*. У попередній редакції правопису була кодифікована тільки форма «Ігоре».

Іменник *Олег* у кличному відмінку можна писати у двох формах: *Олеже* і *Олегу* (раніше було тільки *Олегу*).

Кличний відмінок іменника *Ілля* тепер унормовано як *Ілле*.

У прізвищах на зразок *Василишин*, *Волошин*, *Ільїн* у давальному відмінку можливі варіантні закінчення **-у** та **-ові**: *Василишину* або *Василишинові*, *Волошину* або *Волошинові*, *Ільїну* або *Ільїнові* (раніше було тільки закінчення **-у**).

Форми імен по батькові від іменників *Ігор*, *Лазар* тепер утворюємо за допомогою компонента **-ьович**: *Ігорьович*, *Лазарьович* (раніше — «Ігорович», «Лазарович»). Однак тут потрібно бути дуже обережними з написанням прізвищ та імен по батькові конкретних осіб, особливо в текстах офіційного характеру. Людину потрібно називати так, як у неї написано в паспорті. В іншому разі це може призвести до юридичних колізій.

Відтепер прикметникові закінчення російських прізвищ (*Донской*, *Крутой*, *Луговской*, *Полевой*, *Соловьёв-Седой*, *Трубецкой*) передаємо із закінченням **-ий**: *Донський*, *Крутий*, *Луговський*, *Полевий*, *Соловійов-Седий*, *Трубецький*. Єдиний виняток становить *Толстой* (*Толста*).

— **Унормовано нарешті написання назв сайтів, соціальних мереж, бо писали як кому заманеться.**

— У попередній редакції дійсно цього не було, оскільки не було тоді й соцмереж. Отже, назви сайтів без родового слова пишемо з малої літери (*твітер*, *гугл*). Назви сайтів з родовим словом пишемо з великої букви та в лапках: *мережа «Фейсбук»*, *енциклопедія «Вікіпедія»*. Проте назви сайтів, ужиті як назви юридичних осіб, пишемо з великої букви і без лапок.

Так само й назви товарних знаків, марок виробів тощо: з родовим словом — з великої букви та в лапках (*літак «Руслан»*), а без родового слова — у лапках з малої літери («*бойнг*», «*мітсубісі*»), крім тих, що збігаються з власними назвами («*Тесла*», «*Таврія*»).

— **Олександрє Івановичу, тепер перейдемо до блоку змін, пов'язаних з правописною**

варіантністю. Це рішення Правописної комісії, мабуть, найбільше зазнало критики, навіть з боку мовознавців, за те, що правопис допускає використання паралельних форм.

— Річ у тім, що я не член Правописної комісії та не знаю всіх нюансів, але як експерт розумію глибину проблеми й логіку, якою керувалися члени комісії. Хочу підкреслити, що всі рішення стосовно змін у новій редакції правопису ухвалювали одностайно. Іншими словами, це колективне рішення Правописної комісії, не було так, що хтось проголосував «за», а хтось «проти». Оскільки серед членів комісії думки були не просто різні, а, радше, протилежні, ви розумієте, що в результаті ми маємо компромісні рішення. І досягти цього компромісу в окремих питаннях було дуже складно.

В основу варіативних змін покладено насамперед історичний принцип. Адже впродовж останніх 25–30 років, коли до активного вжитку в Україні повернувся величезний масив забороненої в радянські часи літератури, стало помітно, що написання деяких слів відрізняється від закріпленого в тодішній редакції правопису. Тож постало питання: це наша органічна спадщина чи архаїчні тексти, малопридатні для використання? За ці роки багато людей із зацікавленістю ознайомлювалися з цим масивом літератури, і тепер вони досить вільно орієнтуються в правописних нормах, які діяли до мовної реформи 1933 р. Цю тенденцію підхопили навіть деякі ЗМІ. Тому члени комісії й намагалися якось унормувати цей досвід, для чого запровадили варіантні написання окремих слів. Це зовсім не означає, що ми повертаємося до правил «скрипниківки» (сьогодні, гадаю, це неможливо), але в такий спосіб ми, так би мовити, легалізуємо нашу спадщину, заборонену за радянської влади.

Зараз не можна сказати напевно, чи конкуруватимуть (а якщо конкуруватимуть, то як довго і які з них переважать) між собою ці паралельні норми. Це залежатиме від того, як суспільство поставиться до запропонованих для вибору варіантів, наскільки глибоко осягне цей пласт спадщини. Час покаже.

— **Отже, в українській мові тепер є слова, які починаються з літери «и». Однак горезвісний «индик», який наробив стільки галасу в соцмережах, так і не потрапив до остаточного варіанту правопису.**

— Так, «индика» не буде. Проте, якщо раніше вживання **и** на початку слова не було вноормоване, то відтепер маємо правило, згідно з яким кодифіковані написання з початковою літерою **и**, це, наприклад, деякі вигуки (*ич!*), частки (*ич який хитрий*), дієслова (*икати*, тобто вимовляти **и** замість **і**), деякі загальні і власні назви, що походять з тюркських та інших мов (*ир, Ичоба, Кім Чен Ин*) (§ 2).

Кілька слів мають варіантне написання. Про дуже жорстоку людину ми можемо сказати або *ірод* або *ирод*, і обидві форми нормативні. Утім, якщо йдеться про історичну особу — *царя Ірода*, є лише один варіант з **І**. Так само маємо паралельні форми *ірій* та *ирій* або *вирій*, тобто для цього слова маємо аж три варіанти написання.

До речі, в цих випадках «Український правопис» 1928–1929 рр. (так званий «харківський») якраз не допускав написання з **и**, а нинішнє паралельне використання **і** та **и** на початку цих слів базується на давнішій правописній традиції.

У словах, що походять з давньогрецької й латинської мов, буквосполучення **au** зазвичай передаємо через **ав** (*автентичний, автобіографія, автомобіль, автор, авторитет, автохтон, лавра; Мавританія; Аврора, Павло*), проте деякі з таких слів мають уже стійку традицію передавання **au** як **ау**. Тому в новій редакції правопису введено варіантне написання: *пауза* і *павза, аудієнція* і *авдієнція, лауреат* і *лавреат, аудиторія* і *авдиторія, аудіо* і *авдіо, аудит* і *авдит, фауна* і *фавна, аукціон* і *авкціон* (§ 131).

Так само в словах грецького походження буквосполучення **th** зазвичай передаємо літерою **т** (*антропология, аптека, астма, бібліотека, католик, театр, теорія, ортодокс, ортопедія*), але в деяких таких словах узвичаїлося передавання літерою **ф**. У цих випадках нова редакція правопису дозволяє використовувати орфографічну варіантність на зразок: *міф*

і *міт, ефір* і *етер, кафедра* і *катедра, Афіни* і *Атени, пафос* і *патос, апофеоз* і *апотеоз, анафема* і *анатема, марафон* і *маратон, логарифм* і *логаритм, орфографія* і *ортографія, арифметика* і *аритметика, Борисфен* і *Бористен, Демосфен* і *Демостен, Марфа* і *Марта* (§ 123).

Крім того, у родовому відмінку однини іменники на **-ть** після приголосного та деякі інші можуть мати варіативні закінчення **-і** та **-и**: *гідности, незалежности, радості, смерті, честі, хоробрості; крові, любові, осени, соли, Русі, Білорусі*. Можна прогнозувати, що закінчення **-и** закріпиться в художньому й релігійному стилях, а в інших його вживатимуть рідше.

— **Ми ще не обговорили використання літери ґ у словах іншомовного походження.**

— Нова редакція правопису значно розширює використання літери **ґ**, по-перше, в українських топонімах (*Горгани, Горонда, Угля*), прізвищах українців (*Галаган, Галятовський, Генік, Герзанич, Гердан, Гжицький, Гуга, Гога, Гойдич, Гонта, Грїга, Гудзь, Гула, Ломага*) (§ 6), а по-друге, у словах іншомовного походження. Тепер у прізвищах та іменах людей допускається передавати звук [g] двома способами: шляхом адаптації до звукового ладу української мови, тобто буквою **г**, або шляхом імітації іншомовного [g], тобто буквою **ґ**: *Вергілій* і *Верґілій, Георг* і *Георг, Гуллівер* і *Гуллівер, Гете* і *Ґете*) (§ 122, п. 3).

При цьому, звісно, літера **ґ** залишається в питомих українських словах: *ґедзь, гава, ґирлига, ґніт, ганок, ґрунт, ґратка* та ін.

— **А як, на Вашу думку, редакції журналів та інших періодичних видань мають ставитися до паралельних варіантів у рукописах? З одного боку, виправляти не можна, бо людина дотримується настанов чинного правопису, а з іншого — якщо залишати авторську редакцію в кожній статті, журнал не сприйматиметься як єдине ціле.**

— Наукова установа, видавець має виробити певну редакційну політику щодо цього, наприклад, попередити авторів, що в межах одного видання будуть дотримуватися або орфогра-

ми, закріпленої в основному правилі, або варіантного написання. Іншими словами, автор має заздалегідь прийняти вимоги редакції, як це й роблять нині, коли дотримуються технічних параметрів оформлення текстів.

— *Олександр Івановичу, і на завершення прокоментуйте, будь ласка, ще одну тему, яка викликає в суспільстві гарячі дискусії — уживання фемінітивів, тобто іменників жіночого роду, парних аналогічним поняттям чоловічого роду, особливо в означенні професій.*

— Фемінітиви в українській мові відомі здавна, наприклад *учителька, лікарка, учениця, студентка*. Іменники на означення осіб жіночої статі утворюють від іменників чоловічого роду за допомогою суфіксів, але в попередній редакції правопису окремого пункту, який описував би утворення таких слів, не було. У новій редакції використання фемінітивів унормовано (§ 32, п. 4).

Найуживанішим є суфікс **-к-**, оскільки він поєднуваний з різними типами основ: *авторка, асистентка, аспірантка, бібліотекарка, викладачка, волонтерка, депутатка, дизайнерка, директорка, редакторка* та ін.

Суфікс **-иц-(я)** приєднуємо насамперед до основ на **-ник**: *верстальниця, дослідниця, начальниця, помічниця, співробітниця* та на **-ень**: *учениця*.

Суфікс **-ин-(я)** сполучаємо з основами на **-ець**: *кравчиня, плавчиня, продавчиня* та на приголосний: *майстриня, бойкиня, лемкиня*.

Суфікс **-ес-** рідковживаний: *дияконеса, патронеса, поетеса*.

Уживаючи фемінітиви, керуймося передусім здоровим глуздом. По-перше, не від усіх іменників чоловічого роду можна утворити фемінітиви, мовна система чинить опір, адже існують слова, що формально мають ті самі компоненти, що мали б і деякі фемінітиви, якби вони були утворені за відомими моделями творення фемінітивів. Скажімо, як утворити іменник жіночого роду від слова *пілот*? Коли підходити до цього формально, то мала б бути «пілотка», але таке слово вже наявне в

мові та позначає головний убір у деяких військовослужбовців. Інший приклад — *посол*. За жодних умов не можна утворювати від цього іменника фемінітив. Форми *посолка, послиня* для позначення жінки-посла (їх часом можна виявити в мові сучасних ЗМІ) звучать для носіїв української мови як глум.

По-друге, потрібно розуміти, що літературна мова — це стилістично диференційована система, тобто в ній функціонують елементи, які можна вживати або в усіх стилях (так звані міжстильові засоби) або тільки в деяких (стилістично обмежена лексика та фразеологія). Фемінітиви здебільшого функціонують у розмовно-побутовому, художньому, рідше — у публіцистичному стилях. В офіційно-справочинному, науковому стилях фемінітиви вживані обмежено. Наприклад, назви посад в Україні регулює Національний класифікатор професій, звання підкріплені відповідними дипломами. Тому не можна в наукових та офіційно-справочинних текстах писати «кандидатка історичних наук», оскільки в дипломі в цієї жінки написано «кандидат історичних наук». Так само як і «професорка», «старша наукова співробітниця», «член-кореспондентка», «директорка установи», «завідувачка відділу», «членкиня комісії» — немає таких офіційних звань і посад.

Мені відомий приклад, коли жінка не могла отримати пенсії, бо в її трудовій книжці був запис, що вона працює на посаді «верстальниці». Такої професії, відповідно до згаданого Класифікатора, немає. Вона змушена була через суд відновлювати справедливість. Нормативні документи, звісно, можуть бути переглянуті, але коли це станеться, ми не знаємо.

І це стосується не лише використання фемінітивів. Наприклад, у чинній редакції «Українського правопису» слово *копійка* має скорочення *коп.* (§ 62), а в Державному стандарті «Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила» (ДСТУ 3582:2013) — *к.* Для усунення цієї невідповідності Держстандарт мають переглянути, узгодивши його з новою редакцією правопису.

— До речі, під час семінару поставили ще кілька запитань, які, на мою думку, часто постають перед редакторами видань. Наприклад, як писати: «Аристотель» чи «Арістотель», «Афродита» чи «Афродіта»?

— Це запитання стосується застосування так званого правила «дев'ятки» до написання слів іншомовного походження. У § 129 чинної редакції правопису написано, що літеру і пишемо «в іменах і прізвищах після приголосного перед наступним приголосним і в кінці слова: *Беатріче, Грімм, Дідро, Дізель, Овідій, Річард; Анрі, Медічі, Россіні*. Власні назви, що перейшли в категорію загальних назв, пишемо за правилами правопису загальних назв іншомовного походження: *дизель* (від прізвища Рудольфа Дізеля), *силует* (від прізвища Етьєна де Сілуетта)».

Отже, правило «дев'ятки» ніхто не скасовував, але його застосовують до загальних назв іншомовного походження. В іноземних іме-

нах і прізвищах у таких випадках пишемо і. А тому — *Арістотель, Афродіта*.

— І ще одне запитання з поставлених на семінарі мені здалося цікавим: чи можна в тексті переносити тире в наступний рядок?

— Відповідь на це запитання регулює § 64, п. 5 правопису, у якому написано: «Не можна переносити в наступний рядок розділові знаки (крім тире), дужку або лапки, що закривають попередній рядок, а також залишати в попередньому рядку відкриту дужку або відкриті лапки».

Іншими словами, тире можна переносити в наступний рядок, але робити це необов'язково.

— *Олександрє Івановичу, я Вам щиро дякую за цю цікаву і, сподіваюся, корисну для наших читачів розмову.*

— Дякую Вам.

*Розмову вела
Олена Мележик*